

УДК 339.9

Будякова О.Ю.¹

¹ доц. Київського національного університету технологій та дизайну

СУЧАСНІ ТРЕНДИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ БІОЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах розвитку світової економіки дедалі більшого значення набуває «зелений» перехід від традиційних ресурсомістких та екологічно небезпечних моделей господарювання до інноваційних, орієнтованих на використання відновлюваних ресурсів та збереження навколишнього середовища та екосистем. Одним із ключових напрямів «зеленого» переходу в умовах сталого розвитку є формування та розвиток біоекономіки [1]. Біоекономіка є інструментом та механізмом соціально-економічних перетворень для досягнення Цілей сталого розвитку. Біоекономіка передбачає використання біологічних ресурсів, знань й технологій для виробництва продуктів харчування, енергії, біопродуктів, біоматеріалів та інших товарів й послуг, необхідних людині. Біоекономіка інтегрує економічний розвиток із соціальною відповідальністю, екологічною безпекою, інклюзивним розвитком, що передбачено концепцією сталого розвитку.

Основні принципи, що визначають біоекономіку як сучасні тренди соціально-економічних перетворень в умовах сталого розвитку:

- використання відновлюваних ресурсів (біомаса), тобто перевага надається тим видам сировини, які здатні відтворюватися природним шляхом;
- раціональність та ефективність, що передбачає використання відновлюваних ресурсів (біомаси), яке має бути максимально ощадливим, з переробкою відходів на циркулярній основі;
- інноваційність, що обумовлює дослідження та впровадження нових технологій;
- екологічна безпека, яка включає оцінку ESG критеріїв, отже вплив на навколишнє середовище;
- соціальну орієнтацію, що передбачає не тільки досягнення фінансово-економічних цілей, а й забезпечення добробуту населення, створення нових «зелених» робочих місць у сталій та інклюзивний спосіб;
- трансдисциплінарність, яка є синергією знань з міждисциплінарних дисциплін та галузей: біотехнології, біології, медицини, інженерії, економіки тощо.

Актуальність формування та розвитку біоекономіки в Україні зумовлена низкою чинників. По-перше, Україна володіє потужним аграрним

та природно-ресурсним потенціалом біомаси, що створює широкі можливості для впровадження біоекономічних моделей господарювання. Україна має одні з найбільш родючих ґрунтів у світі, значні лісові ресурси, розвинуте сільське господарство та вигідне географічне положення, яке дає перспективи експорту сировини та продукції, що сприяє інтеграції у Європейський економічний простір [2]. По-друге, в умовах глобальної енергетичної кризи та необхідності зменшення залежності від імпорту викопних енергоресурсів біоенергетика може стати стратегічною альтернативою для забезпечення енергетичної безпеки. По-третє, екологічні проблеми, зокрема забруднення навколишнього середовища, екосистем, втрата біорізноманіття, деградація сільськогосподарських земель, накопичення шкідливих речовин, пестицидів, потребують впровадження екологічно безпечних технологій, які й становлять основу біоекономіки [3].

Ще одним важливим аспектом актуальності формування та розвитку вітчизняної біоекономіки є євроінтеграційний курс України. Європейський Союз уже понад десятиліття послідовно реалізує власну стратегію розвитку біоекономіки, інвестуючи мільярди євро в науку, інновації та створення біоорієнтованих галузей економіки. Для України, яка прагне інтегруватися до спільного європейського ринку та відповідати сучасним міжнародним стандартам, формування національної стратегії біоекономіки є не лише доцільним, а й необхідним. Це відкриває можливості для участі у міжнародних наукових програмах, грантах, залучення інвестицій, виходу українських організацій на нові світові ринки, що сприяє розвитку міжнародних економічних відносин.

Не менш важливим є й соціальний аспект. Біоекономіка створює нові робочі місця, сприяє розвитку сільських територій, підвищує рівень зайнятості та добробуту населення [4]. Для України, де значна частина населення проживає у сільській місцевості, це має особливе значення. Розвиток біоекономіки дозволяє не лише зберегти традиційні форми господарювання, а й інтегрувати їх у сучасні соціально-економічні перетворення в умовах сталого розвитку, поєднавши інновації, «зелений перехід» з аграрними традиціями.

В умовах військової агресії РФ актуалізується роль біоекономіки в контексті повоєнного відновлення України та інструментів залучення інвестицій, зокрема венчурного фінансування, грантів, які є вагомим передумовою прискорення темпів економічного зростання, переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки та підвищення її конкурентоспроможності [5].

Таким чином, дослідження перспектив формування та розвитку біоекономіки в Україні є надзвичайно актуальним завданням. Біоекономіка відповідає стратегічним інтересам держави, пов'язаним із забезпеченням

сталого економічного зростання, покращенням екологічної ситуації, інклюзивному розвитку, забезпеченням високої якості життя населення, підвищенням конкурентоспроможності на міжнародному ринку, сприяє гармонізації зі стратегіями та прагненнями Європейського Союзу, отже євроінтеграції, є перспективною економічною моделлю для повоєнного відновлення України.

Дослідження проведено за підтримки Європейського Союзу в рамках проєкту Жана Моне [номер гранту ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH, 101127252 – «Просування європейських навичок та підходів до сталої біоекономіки в умовах сучасних викликів в Україні» (PESAB)].

«Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності».

This research has been conducted with the support of the European Union within Jean Monnet project [grant number ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH, 101127252 – “Promoting of European skills and approaches for sustainable bioeconomy in the conditions of Ukrainian acute challenges” (PESAB)].

“Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зелена трансформація та стала біоекономіка : монографія / за наук. ред. А. А. Олешко, О. Ю. Будякової. Київ : КНУТД, 2024. 496 с. С. DOI 10.30857/978.617.7763.34.4
2. Будякова О.Ю. Слободенюк Р.Ю. Розвиток смарт-міст в перспективі інтеграції транспортної інфраструктури України в Європейський економічний простір. *Економіка та управління*. Вип. 2. 2025. С. 9-17. DOI <https://doi.org/10.32782/2312-7872.2.2025.1>
3. Будякова О.Ю., Дьяконов І.О. Біоекономіка: перспективи розвитку агропромислового комплексу України для подолання продовольчої кризи. *Цифрова економіка та економічна безпека*. № 6(06). 2023. С. 68-74. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.6-13>
4. Будякова О.Ю. Біоекономіка як вектор інклюзивного економічного розвитку в формуванні людського капіталу. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Випуск 9(09). С. 68-77. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/274> DOI: 10.32782/dees.9-12
5. Будякова О.Ю., Дервіш Д.С. Інвестиції в біоекономіку для повоєнного відновлення України. *Трансформаційна економіка*. Випуск № 4(04). 2023. С. 9-13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-4-2>